

Abuzul și neglijarea copilului – rolul medicului de familie în diagnostic și prevenire

Dr. Liliana-Elena Chițanu
Medic primar MF, Brăila

Definiție

Situație patologică definită de OMS ca fiind reprezentată prin:

”toate formele de rele tratamente fizice și/sau emoționale, abuz sexual, neglijare sau tratament neglijent, exploatare comercială sau de alt tip, produse de către părinți sau orice altă persoană aflată în poziție de răspundere, putere sau încredere, ale căror consecințe produc daune actuale sau potențiale asupra sănătății copilului, supraviețuirii, dezvoltării sau demnității lui“.

Maltratarea se distinge de oricare dintre formele de violență prin relația de dependență care există între persoana maltratată și cea maltratantă (părinți și alți membrii ai familiei, îngrijitori, prieteni, alți copii, cunoștințe, străini, diverse autorități).

Argumente

Problemă importantă de sănătate publică!

- *efecte puternice și de lungă durată* asupra arhitecturii creierului, funcționării psihologice, sănătății mintale, comportamentelor de risc pentru sănătate, funcționării sociale, speranței de viață.
- *implicații la distanță asupra formării capitalului uman*, forței de muncă și, în cele din urmă, dezvoltării sociale și economice în țările cu venituri mici, medii și mari.
- nu este specifică Occidentului, ci un *fenomen cu adevărat global* care apare în unele țări cu venituri mici și medii la rate mai mari decât în țările mai bogate.
- *tratarea și / sau remedierea efectelor maltratării copiilor sunt mai puțin eficiente și mai costisitoare decât prevenirea*. Și totuși, în majoritatea țărilor cu venituri mici și medii și în țările cu venituri mari, cum ar fi Statele Unite ale Americii (SUA), investițiile în sistemele de protecție a copilului continuă să depășească bugetele de prevenire.

<https://www.who.int/bulletin/volumes/87/5/08-057075/en/>

Epidemiologie

NCANDS (National Child Abuse and Neglect Data System) – organism federal al USA care colectează și prelucrează datele despre abuz / neglijare – raport anual.

<https://www.acf.hhs.gov/cb/research-data-technology/statistics-research/child-maltreatment>

Cel puțin 1 din 7 copii au suferit abuz și / sau neglijare a copiilor în ultimul an și este probabil o subestimare. În 2018, aproape 1.770 de copii au murit din cauza abuzului și neglijării în Statele Unite.

Ratele abuzului și neglijării copiilor sunt de 5 ori mai mari pentru copiii din familiile cu statut socio-economic scăzut comparativ cu copiii din familiile cu statut socio-economic mai ridicat.

Epidemiologie

20.11.2019. Terre des hommes, World Vision, SOS Satele Copiilor și Salvați Copiii → Raportul **Child Rights Now!** privind drepturile copiilor a identificat **7 probleme** dintre cele mai grave și urgente pentru copiii din România:

- mortalitatea infantilă și mortalitatea în rândul copiilor,
- sarcinile la vârsta adolescenței,
- violența asupra copiilor,
- situația copiilor din sistemul de protecție specială,
- situația copiilor afectați de migrație,
- accesul la educație,
- participarea copiilor în procesele care îi privesc direct.

- peste 46.000 copii/an părăsesc timpuriu școala.
(6% din copii nu sunt înscriși la școală; 22% copii de etnie romă; 29% copii cu dizabilități).
- 1/3 din copiii români trăiesc sub pragul național al sărăciei (3% dintre copii adorm flămânzi și nu au niciodată suficientă mâncare).
- la fiecare 1.000 de nașteri mor 7 nou-născuți.
- 1 din 2 părinți crede că pedeapsa corporală este pentru binele copilului.
- doar 42% din copiii cu vârsta de 7-18 ani sunt consultați de adulți în ce privește deciziile familiale.

Tipuri – Abuzul (lg. 272/2004)

- **fizic** - vătămarea corporală a copilului, singular / repetat, ca rezultat al unor acte intenționate care produc suferință copilului în prezent sau în viitor.
- **emoțional** - expunerea repetată a copilului la situații al căror impact emoțional depășește capacitatea sa de integrare psihologică: umiliri verbale / non-verbale, intimidări, amenințări, terorizări, restrângeri ale libertății de acțiune, denigrări, acuzații nedrepte, discriminări, ridiculizări și alte atitudini ostile sau de respingere față de copil. Abuz emoțional repetitiv și susținut → **abuz psihologic** – afectează mai sever și pe termen mai lung dezvoltarea copilului.
- **sexual** - implicarea unui copil sau adolescent minor, insuficient dezvoltat psiho-sexual în activități sexuale pe care nu este în măsură să le înțeleagă, nepotrivite pentru vârsta sa, prin constrângere (violență / seducție) care includ, de regulă, contact fizic, cu / fără penetrare sexuală:
  - molestare sexuală, injurii / limbaj cu conotație sexuală, atingerea copilului în zonele erogene;
  - satisfacerea nevoilor sexuale a unui adult sau a unui alt copil;
  - atragerea /obligarea copilului la acțiuni / materiale obscene;
  - căsătoria timpurie sau logodna copiilor (etnia romă)
  - mutilarea genitală;
  - hărțuirea sexuală,

Forme particulare de abuz

- **Sindromul copilului scuturat/ zgâlțâit**-Sugarul este scuturat puternic de către părinte /aparținător /abuzator, în cadrul unui moment de furie, de enervare extrem. Scuturările puternice, inclusiv ale extremității cefalice pot determina hemoragii intracraniene
- **Sindromul Münchausen** este o formă particulară de abuz fizic și abuz emoțional. Părinții, de regulă mama, inventează semne și simptome care nu au fost prezentate niciodată de către copil sau în nici-un caz sub forma dramatică în care sunt prezentate.
- **Sindromul lui Polle** - pentru a fi mai convingătoare în simularea unei boli, mama poate interveni asupra sănătății copilului, creându-i injurii, uneori cu consecințe grave .

Tipuri – Neglijarea (lg. 272/2004)

- **alimentară** – privarea de hrană, absența mai multor alimente esențiale pentru creștere, mese neregulate, alimente nepotrivite sau administrate necorespunzător cu vârsta copilului;
- **vestimentară** – haine nepotrivite pentru anotimp, haine prea mici, haine murdare, lipsa hainelor;
- **igienei** – lipsa igienei corporale, mirosuri respingătoare, paraziți;
- **medicală** – absența îngrijirilor necesare, omiterea vaccinărilor și a vizitelor de control, neaplicarea tratamentelor prescrise de medic, neprezentarea la programe de recuperare;
- **educațională** – substimulare, instabilitatea sistemului de pedepse și recompense, lipsa de urmărire a progreselor școlare;
- **emoțională** – lipsa atenției, a contactelor fizice, a semnelor de afecțiune, a cuvintelor de apreciere.

Părăsirea copilului/abandonul de familie reprezintă cea mai gravă formă de neglijare.

Factori comuni de risc pentru maltratarea copilului

Factori sociali și de mediu	Factori privind autorii maltratării	Factori privind grupurile vulnerabile (maltratați)
<ul style="list-style-type: none"> - izolare socială - nivel socio-economic precar - șomaj - promiscuitate - conflicte intrafamiliale - nivel educațional scăzut - conviețuiri cu generații succesive - părinți suprasolicitați - dezdăcinări culturale/etnice - lacune legislative 	<ul style="list-style-type: none"> violențe interparentale - etilism cronic - alte dependențe - boli psihice - tulburări psiho-comportamentale - carențe educaționale - antecedente de maltratare transgenerațională - antecedente de violență 	<ul style="list-style-type: none"> - copii - femei (gravide la prima sarcină) - bătrâni - persoane cu handicap (fizic/psihic)

Factori specifici de risc pentru maltratarea copilului

Particularități ale copilului maltratat	Antecedente ale copilului	Mediul familial
<ul style="list-style-type: none"> - prematuritate - copil provenit din sarcini multiple - copil provenit din concubinaj sau adulter (copil nedorit) - copil de sex neacceptat - copil cu handicap fizic sau mental - copil cu tulburări de comportament 	<ul style="list-style-type: none"> - spitalizări postnatale prelungite - copil instituționalizat - prezență parentală neregulată, mod de viață dezordonat 	<ul style="list-style-type: none"> - familie numeroasă - familie monoparentală - părinți foarte tineri

Portretul agresorului

- 1.** istorie personală cu abuz în copilărie;
- 2.** nemulțumiri la locul de muncă;
- 3.** consumul de alcool sau de droguri;
- 4.** atracția pentru arme;
- 5.** neîncredere în sine;
- 6.** instabilitate emoțională, imaturitate emoțională;
- 7.** temperament coleric;
- 8.** atitudine critică, ironică, dominantă;
- 9.** schimbul frecvent de parteneri;
- 10.** învinovățirea altora pentru eșecurile proprii;
- 11.** genul gelos, posesiv;
- 12.** abilități scăzute în viața intimă, viață intimă agresivă;
- 13.** opinii rigide cu privire la rolul femeii și al bărbatului.

Semne evocatoare de violență asupra copilului

Semne și simptome care reprezintă un **semnal de alarmă**, mai ales când nu pot fi explicate îndeajuns / justificate de părinți / persoana de îngrijire / reprezentantul legal:

Abuzul psihic → *Tulburări de comportament* (apatie, iritabilitate, impulsivitate, agresi- vitate, minciună, fuga de acasă, furtul, consumul de alcool, de droguri etc.)

- Tulburări de somn (insomnii, somnolență, somn agitat, coșmaruri etc.)
- Tulburări de alimentație (anorexie, bulimie)
- Autostigmatizare, autoculpabilizare
- Ticuri (clipit, rosul unghiilor etc.)
- Enurezis, encoprezis;
- Neglijență în îndeplinirea sarcinilor și incapacitate de a respecta un program impus
- Dificultăți în relaționare și comunicare
- Scăderea randamentului școlar, absenteism și abandon școlar
- Stare depresivă, uneori cu tentative de suicid
- Persistența unor senzații olfactive sau cutanate obsedante
- Modificarea rapidă a dispoziției afective

Semne evocatoare de violență asupra copilului

Abuzul fizic:

● Semne fizice (vânătași, leziuni, arsuri, hemoragii, fracturi etc.) Frecvent cazurile asociază leziuni interne, îndeosebi fracturi ale coastelor și oaselor lungi (în spirală). Examinarea radiografică evidențiază calusuri osoase de vârste diferite. Atitudinea aparținătorilor față de aceste leziuni este de negare și de necunoaștere a împrejurărilor concrete de producere. Uneori copilul nici nu a fost prezentat la medic, deci nu pot fi regăsite documente medicale ale cazului, fapt ce îngreunează diagnosticul de abuz.

Abuzul sexual:

- Semne și simptome ale bolilor cu transmitere sexuală / leziuni traumatice la nivelul organelor genitale,
- Comportament sexual inadecvat vârstei.
- Prezența unei sarcini la o adolescentă (care nu declară tatăl)
- Teama incontrolabilă de bărbați (în cazul fetelor)

Neglijare gravă:

- Starea pielii (murdărie, excoriații, dermite)
- Stări de denutriție, de insuficiență ponderală, carențe alimentare
- Hipotrofie staturo-ponderală nonorganică
- Lipsa dezvoltării limbajului, abilităților specifice vârstei

**Semnalarea obligatorie la DGASPC se face conform
prevederilor Legii nr. 272 din 21.06.2004 privind protecția
și promovarea drepturilor copilului, cu modificările
ulterioare [art. 85 alin. (3) și art. 91 alin. (2)]**

Articolul 85 (3) Angajații instituțiilor publice sau private care, prin natura profesiei, intră în contact cu copilul și au suspiciuni asupra unui posibil caz de abuz, neglijare sau rele tratamente au obligația de a sesiza de urgență direcția generală de asistență socială și protecția copilului.

Articolul 91(1) Orice persoană care, prin natura profesiei sau ocupației sale, lucrează direct cu un copil și are suspiciuni în legătură cu existența unei situații de abuz sau de neglijare a acestuia este obligată să sesizeze serviciul public de asistență socială sau direcția generală de asistență socială și protecția copilului în a cărei rază teritorială a fost identificat cazul respective

Hotărârea nr. 49 din 19 ianuarie 2011

**pentru aprobarea Metodologiei –cadru privind prevenirea și intervenției în
echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și
de violență în familie...**

Situațiile de urgență care trebuie semnalate imediat la serviciul telefonul copilului din cadrul DGASPC

1. Viața copilului este în pericol.
2. Copilul este grav rănit.
3. Copilul a suferit un abuz sexual.
4. Copilul sub vârsta de 8 ani este lăsat singur în casă.
5. Copilul solicită de urgență ajutorul.
6. Copilul refuză să meargă acasă.
7. Copilul este grav neglijat.
8. Copilul este implicat în munci intolerabile.

Vă mulțumesc!